

De vierde informateur

"Het is niet te hopen dat de politieke discussie verschaalt tot een discussie over wie de mooiste cijfers (van het Centraal Planbureau) heeft"¹. Te oordelen naar de gretigheid waarmee de onderhandelaars over een paarse coalitie de hulp van de Haagse rekenmeesters inroepen, vindt deze waarschuwing van CPB-directeur Zalm weinig gehoor. De discussie rond de modelberekeningen bereikte afgelopen weekend een climax, toen het CPB een voorgestelde bezuiniging van f 750 miljoen op de WAO als onvoldoende hard kwalificeerde en zelf met een alternatief kwam om de beoogde besparingen op de WAO te bereiken. Dit roept vragen op omtrent de verhouding tussen politiek en economie en de rol die modelberekeningen bij de voorbereiding van de economische politiek kunnen spelen.

Zonder twijfel is het nuttig dat verkiezingsprogramma's en (concept)regeerakkoorden door een onafhankelijke instelling op hun economische effecten worden getoetst. De doorrekening dwingt politieke partijen en informateurs hun politieke keuzen zo helder mogelijk te formuleren. Zij kunnen niet volstaan met vage aanduidingen als 'x miljard bezuinigen op de rijksbegroting en y miljard op de sociale zekerheid'. Het maakt bij voorbeeld groot verschil of er bezuinigd wordt op de individuele huursubsidie of op de objectsubsidies op nieuwe woningen. Het eerste beïnvloedt vooral de koopkracht, het tweede de investeringen in de woningbouw. Daarnaast is een voordeel dat meer duidelijkheid ontstaat over de economische en budgettaire effecten van voorgenomen beleidsmaatregelen. Bij onbevredigende uitkomsten kan het beleidspakket worden aangepast.

Tegelijkertijd echter moeten de beperkingen van de modelmatige exercities niet uit het oog worden verloren. In de eerste plaats zijn de modeluitkomsten met grote onzekerheid omgeven vanwege externe ontwikkelingen. Het is de economische wetenschap nog niet gelukt met enige trefzekerheid voorspellingen voor een periode van vier of vijf jaar te doen. Vooral de onzekerheid omtrent de internationale ontwikkelingen is groot. Een tweede beperking is dat de modelmatige analyse zich concentreert op de effecten van kwantificeerbare maatregelen. De gevolgen van institutionele veranderingen zoals een hervorming van de sociale zekerheid of het afschaffen van de algemeen-verbindendverklaring van cao's zijn niet te berekenen. Maar ook van de wel kwantificeerbare maatregelen zijn de effecten onzeker. De modeluitkomsten zijn in het algemeen vrij gevoelig voor de gekozen modelspecificatie. Met evenveel recht kan men alternatieve schattingen presenteren die heel andere uitkomsten laten zien. De kennis van de economie is vaak niet toereikend om de ene uitkomst op voorhand als beter te kwalificeren dan de andere.

Gegeven deze onzekerheden doet het schermen met de preciese uitkomsten van allerlei beleidsvarian-

ten, zoals dat momenteel in het formatieproces gebeurt, zacht gezegd nogal merkwaardig aan. Men zou er schouderophalend aan voorbij kunnen gaan, als het de aandacht niet zou afleiden van waar het werkelijk om gaat. In de eerste plaats is er een gevaar dat het cijferfetisisme ten koste gaat van de aandacht voor kwalitatieve maatregelen en institutionele hervormingen die misschien belangrijker zijn voor het behalen van goede economische resultaten. Een van de belangrijkste opgaven voor de Nederlandse economie is het bereiken van een grotere dynamiek op goederen- en dienstenmarkten en op de arbeidsmarkt. Daarvoor moeten allerlei wettelijke en institutionele barrières worden geslecht. Het gaat dan om zaken als aanpassing van het ontslagrecht, de wet op het minimumloon, de winkelsluitingswet, het aanpakken van mededingingsbeperkende regelingen enz. Het effect daarvan op de economische groei en de werkgelegenheid is niet exact in een cijfer te vangen, maar vermoedelijk aanzienlijk groter dan dat van de beleidsvarianten waar de politici momenteel mee worstelen.

Een tweede gevaar is dat er een fixatie ontstaat op een type maatregel dat het in de CPB-exercities goed doet, terwijl andere, misschien wel effectievere maatregelen worden verwaarloosd. In een lezing voor het Rotterdamse Onderzoekcentrum voor Financieel-Economisch Beleid (OCFEB) benadrukte de Zweedse econoom Lindbeck onlangs dat het gezien de onzekerheid omtrent de effectiviteit van economische instrumenten beter is bij het beleid een zo breed mogelijk pakket maatregelen in te zetten dan alle hoop te vestigen op één super-maatregel. De instrumenten versterken elkaar dan en leiden gezamenlijk tot een beter resultaat dan van één maatregel kan worden verwacht. Dit advies lijkt bij de hervorming van de sociale zekerheid en het verbeteren van de werking van de arbeidsmarkt in Nederland zeker van waarde.

Het klinkt wel heel daadkrachtig als de informateurs laten weten dat zij overeenstemming hebben bereikt over een pakket maatregelen waarmee zij – met een waarmerk van het CPB – in de komende kabinetsperiode honderdduizend banen scheppen, maar het leidt af van de kwesties waar het om gaat. Slagen wij er in de komende kabinetsperiode in ons in de internationale concurrentie staande te houden; ontstaan er voldoende nieuwe bedrijven om werkgelegenheid te bieden aan de groeiende beroepsbevolking en hoe komen wij af van het overmatige beroep op de sociale zekerheid en de stijging van de staats-schuld? Het antwoord daarop is belangrijker dan de laatste computeruitdraai van het CPB.

L. van der Geest

1. Centraal Planbureau, *Vijf verkiezingsprogramma's. Economische gevolgen van voorgenomen beleid*, Den Haag, 1994, blz. 9.